Zákon petiční a o referendech a anketách (OIRA)

Návrh zákona č. 1 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 26. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí Hlavu druhou Občanské ústavy (čl. 20–26 a 32) a podrobně upravuje objektivně informované referendum a anketu (OIRA) na všech úrovních – celostátní, zemské, krajské, okresní a místní. Podle čl. 32 Občanské ústavy jej musí schválit občané v referendu. Do zprovoznění systému EVORAS se podle čl. 123 odst. 2 ústavy petice a hlasování konají listinně (§ 47).

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …… 20..

petiční a o referendech a anketách

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle čl. 20 až 26 a čl. 32 Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“)

a) právo občanů podávat petice k vyhlášení referenda nebo ankety,

b) objektivně informovaná referenda a ankety (dále jen „OIRA“) na úrovni celostátní, zemské, krajské, okresní a místní,

c) Občanskou komisi a veřejnou občanskou rozpravu,

d) hlasování, zjišťování a vyhlašování výsledků a jejich soudní ochranu.

§ 2 – Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) **referendem** hlasování, v němž rozhodující občané s konečnou a závaznou platností přijímají nebo odmítají návrh,

b) **anketou** hlasování, v němž rozhodující občané vybírají z více variant řešení tu, která bude předložena k potvrzujícímu referendu,

c) **rozhodujícím občanem** státní občan České republiky, který dosáhl věku 18 let a nebyl pravomocně zbaven svéprávnosti k výkonu volebního práva (čl. 17 ústavy),

d) **dotčeným územím** území, jehož rozhodující občané hlasují v daném OIRA,

e) **navrhovatelem** petiční výbor, Parlament, Národní rada, zemská rada nebo zastupitelstvo, které návrh podaly,

f) **odpůrcem** skupina občanů určená podle § 31, která v rozpravě hájí odmítnutí návrhu,

g) **systémem EVORAS** elektronický volební, odvolávací, referendový a anketní systém podle zákona o systému EVORAS.

§ 3 – Zásady

(1) Každému referendu a anketě předchází veřejná občanská rozprava, v níž navrhovatelé i odpůrci mají rovnou možnost předložit občanům pravdivé a úplné informace (zásada objektivní informovanosti).

(2) Rozhodují vždy ti rozhodující občané, jichž se věc týká a na které nejvíce dopadne (zásada příslušnosti, čl. 21 odst. 2 ústavy).

(3) Hlasování je všeobecné, rovné, přímé a tajné. Nikdo nesmí být nucen hlasovat ani postihován za to, jak hlasoval nebo že nehlasoval.

(4) Veřejní služebníci jsou při výkonu funkce povinni zachovávat neutralitu; nesmějí z veřejných prostředků financovat ani vést kampaň pro žádnou stranu. To neplatí pro zástupce navrhovatele, kterým je ústavní orgán, v rozsahu jeho vystoupení v rozpravě.

ČÁST DRUHÁ – PŘEDMĚT A ÚROVNĚ OIRA

§ 4 – Předmět

(1) Předmětem OIRA může být každá věc uvedená v čl. 20 odst. 1 ústavy, zejména

a) přijetí, změna nebo doplnění ústavy nebo zemské ústavy,

b) přijetí, změna nebo zrušení zákona, veřejného nařízení nebo obecně závazné vyhlášky,

c) mezinárodní smlouva, vstup do mezinárodní organizace nebo vystoupení z ní,

d) zřízení, změna nebo zrušení instituce veřejné služby,

e) státní rozpočet nebo rozpočet územního celku a jeho části, tabulka platů veřejných služebníků, velká veřejná zakázka,

f) odvolání voleného veřejného služebníka,

g) zrušení nebo změna rozhodnutí rozhodujícího veřejného služebníka (občanské veto),

h) územní plán a zásady územního rozvoje.

(2) Předmětem OIRA nesmí být návrh, který odporuje čl. 11 odst. 2 ústavy nebo odnímá základní práva a svobody (čl. 26 ústavy).

§ 5 – Úrovně

(1) Celostátní OIRA se koná o věcech celé republiky; hlasují všichni rozhodující občané.

(2) Zemské, krajské, okresní a místní OIRA se koná o věcech příslušného územního celku; hlasují rozhodující občané s trvalým pobytem na jeho území.

(3) Týká-li se věc jen části obce, může zastupitelstvo nebo petiční výbor navrhnout, aby hlasovali jen rozhodující občané této části; o tom rozhodne obecní úřad při oznámení podle § 7.

(4) Při sporu o úroveň OIRA rozhodnou nejprve v anketě rozhodující občané území, jehož se věc bezprostředně týká (čl. 111 odst. 4 ústavy); Ústavní soud na návrh rozhodne do 15 dnů jen o tom, zda výsledek odporuje ústavě.

ČÁST TŘETÍ – PETICE A JINÉ NÁVRHY

§ 6 – Kdo podává návrh

Návrh na vyhlášení OIRA může podat

a) petiční výbor na základě petice podle § 7 až 12,

b) Parlament k návrhu, který schválil (čl. 40 odst. 3 ústavy),

c) Národní rada ve věcech stanovených ústavou,

d) zemská rada, krajské, okresní nebo obecní zastupitelstvo v záležitostech svého územního celku.

§ 7 – Petiční výbor

(1) Petiční výbor tvoří nejméně tři rozhodující občané s trvalým pobytem na dotčeném území. Výbor zmocní jednoho ze svých členů k jednání (zmocněnec).

(2) Petiční výbor oznámí zahájení sběru podpisů prostřednictvím systému EVORAS nebo Veřejné službě legislativní, u místní věci obecnímu úřadu. Oznámení obsahuje

a) přesné znění návrhu, u zákona v úplném znění s důvodovou zprávou, u otázky v podobě umožňující odpověď „ano“ nebo „ne“,

b) jména a adresy členů petičního výboru a zmocněnce,

c) údaj o úrovni OIRA.

(3) Veřejná služba legislativní na žádost petičního výboru bezplatně pomůže návrh formulovat (čl. 66 odst. 1 ústavy).

§ 8 – Počet podpisů

Návrh musí podpořit nejméně

a) 1 % rozhodujících občanů republiky nebo země, jde-li o změnu ústavy nebo zemské ústavy,

b) 0,5 % rozhodujících občanů republiky nebo země, jde-li o zákon, veřejné nařízení, mezinárodní smlouvu, instituci veřejné služby, rozpočet, odvolání veřejného služebníka, občanské veto nebo jinou celostátní či zemskou věc,

c) 2 % rozhodujících občanů kraje, jde-li o krajskou věc,

d) 5 % rozhodujících občanů okresu, jde-li o okresní věc,

e) 10 % rozhodujících občanů obce nebo městské části, jde-li o místní věc.

§ 9 – Sběr podpisů

(1) Podpisy se sbírají elektronicky prostřednictvím systému EVORAS nebo listinně na podpisových arších. Elektronický a listinný podpis mají stejnou platnost (čl. 22 odst. 3 ústavy).

(2) Podpisový arch obsahuje znění návrhu nebo odkaz na jeho úplné znění, jméno, příjmení, datum narození a adresu trvalého pobytu podepisujícího a jeho vlastnoruční podpis.

(3) Každý může návrh podpořit jen jednou. Podpis lze do předání petice odvolat.

(4) Lhůta pro sběr podpisů je 6 měsíců ode dne zveřejnění oznámení; u místní věci 3 měsíce.

(5) Celostátní listinné petice se předávají v budově Senátu, ostatní na úřadě příslušného územního celku.

§ 10 – Ověření petice

(1) Ověření provede a osvědčení podepíše do 30 dnů od předání ředitel Veřejné služby správní nebo jím pověřený rozhodující úředník, u územních celků tajemník příslušného úřadu; zjistí, zda petice splňuje náležitosti a zda ji podpořil potřebný počet rozhodujících občanů. Systém EVORAS poskytuje pouze technické podklady (čl. 5 odst. 2 ústavy).

(2) Listinné podpisy se ověřují úplně, nebo náhodným výběrem nejméně 5 % podpisů; zjištěný podíl neplatných podpisů se přepočte na celou petici.

(3) Chybí-li do potřebného počtu nejvýše 10 % podpisů, může petiční výbor do 30 dnů petici doplnit.

(4) O výsledku ověření se vydá osvědčení, které se zveřejní.

§ 11 – Ochrana proti odmítnutí

Proti zjištění, že petice nesplňuje náležitosti, může petiční výbor podat do 10 dnů návrh Ústavnímu soudu, který rozhodne do 30 dnů.

§ 12 – Ochrana podepisujících

Údaje o podepisujících slouží výhradně k ověření petice; po skončení řízení se zlikvidují, s výjimkou anonymizované statistiky. Nikdo nesmí být postižen za to, že petici podepsal nebo nepodepsal.

§ 13 – Petice Parlamentu

(1) Petici k návrhu ústavního zákona, zákona, veřejného nařízení nebo mezinárodní smlouvy projedná Parlament bez zbytečného odkladu, nejpozději do 90 dnů (čl. 40 odst. 5 ústavy). Parlament může s petičním výborem dohodnout jen legislativně-technickou úpravu znění, která nemění smysl návrhu; bez souhlasu výboru nelze znění změnit.

(2) Parlament může k návrhu předložit vlastní variantu. V takovém případě se nejprve koná anketa mezi oběma variantami a stavem bez změny.

(3) Po uplynutí lhůty podle odstavce 1 se návrh předloží k OIRA i bez projednání.

ČÁST ČTVRTÁ – PŘEZKUM PŘÍPUSTNOSTI A VYHLÁŠENÍ

§ 14 – Přezkum přípustnosti

(1) Občanská komise předloží do 5 dnů od svého ustavení návrh Ústavnímu soudu, je-li pochybnost o jeho přípustnosti podle § 4 odst. 2. Ústavní soud rozhodne do 30 dnů (čl. 26 ústavy).

(2) Návrhy na změnu ústavy, zákona a mezinárodní smlouvy předkládá Občanská komise Ústavnímu soudu vždy; Ústavní soud posoudí i jejich soulad s ostatním právním řádem a může navrhnout související změny podle čl. 76 ústavy.

(3) Nerozhodne-li Ústavní soud ve lhůtě, má se za to, že návrh je přípustný.

§ 15 – Vyhlášení

(1) Celostátní OIRA vyhlašuje prezident republiky, zemské předseda zemské rady, krajské hejtman, okresní přednosta okresu a místní starosta, a to do 15 dnů od rozhodnutí Ústavního soudu o přípustnosti nebo od uplynutí lhůty podle § 14 odst. 3; nebyl-li návrh Ústavnímu soudu předložen, do 15 dnů od ustavení Občanské komise.

(2) Neučiní-li tak ve lhůtě, vyhlásí OIRA předseda Senátu, u územních celků předseda zemské rady, hejtman nebo starosta vyššího územního celku.

(3) Rozhodnutí o vyhlášení obsahuje znění návrhu nebo otázky, úroveň, den zahájení a skončení hlasování a údaj, zda se koná anketa.

(4) Hlasování začíná nejdříve 60 a nejpozději 120 dnů po vyhlášení. Více OIRA lze spojit do jednoho hlasovacího období.

ČÁST PÁTÁ – OBČANSKÁ KOMISE

§ 16 – Ustavení

(1) Pro každé OIRA se ustaví sedmnáctičlenná Občanská komise (čl. 24 ústavy). Členy vylosuje systém EVORAS náhodně z rozhodujících občanů dotčeného území do 5 dnů od osvědčení petice nebo od podání návrhu podle § 6 písm. b) až d).

(2) Losování je veřejné a přenáší se. Algoritmus losování je součástí zveřejněného zdrojového kódu systému EVORAS.

(3) Vylosovaný se do 3 dnů vyjádří, zda členství přijímá. Odmítne-li nebo nevyjádří-li se, vylosuje se náhradník, dokud komise nemá 17 členů.

(4) Seznam členů se zveřejní, bez kontaktních údajů, až prvním dnem rozpravy. Do té doby jsou jména členů neveřejná. Rozhodnutí komise podepisují jmenovitě všichni hlasující členové; po zveřejnění seznamu se zveřejní i tato rozhodnutí.

§ 17 – Neslučitelnost

Členem Občanské komise nemůže být

a) ten, kdo již byl členem Občanské komise (čl. 24 odst. 2 ústavy),

b) volený veřejný služebník, soudce, státní zástupce, příslušník policie nebo Národní domobrany v činné službě,

c) člen petičního výboru, navrhovatel, odpůrce nebo osoba jim blízká,

d) ten, kdo za posledních 5 let byl členem orgánu politické strany nebo hnutí,

e) ten, kdo má na výsledku přímý majetkový zájem.

§ 18 – Postavení člena

(1) Člen komise vykonává funkci osobně a nestranně; skládá slib: „Slibuji, že budu řídit rozpravu nestranně, dbát na pravdivost a úplnost informací a rovnost obou stran.“

(2) Člen má za každý den činnosti odměnu ve výši 1,5násobku průměrné denní mzdy v soukromém sektoru za předchozí rok a náhradu cestovních výdajů. Zaměstnavatel je povinen mu poskytnout pracovní volno; zaměstnanci nesmí z toho vzniknout újma.

(3) Člen odpovídá osobně za porušení povinností podle tohoto zákona a je po dobu činnosti pojištěn podle zákona o veřejných služebnících; pojistné hradí stát.

(4) Působení na člena komise nátlakem, hrozbou nebo slibem výhody je trestným činem podle § 351a trestního zákoníku.

§ 19 – Činnost

(1) Komise volí ze svého středu předsedu a místopředsedu. Rozhoduje nadpoloviční většinou všech členů.

(2) Komise zejména

a) určí odpůrce podle § 31,

b) stanoví harmonogram, počet a délku rozprav,

c) přizve nezávislé odborníky,

d) schválí informační brožuru,

e) dohlíží na hlasování a vyhlašuje výsledek,

f) podává Ústavnímu soudu návrhy podle tohoto zákona.

(3) Komisi zajišťuje zázemí Veřejná služba informační a Veřejná služba legislativní, u územních celků jejich úřad. Instituce veřejné služby jsou povinny poskytnout komisi informace a podklady do 5 dnů.

(4) Činnost komise končí 30 dnů po vyhlášení výsledku, popřípadě po rozhodnutí Ústavního soudu o opravném prostředku.

ČÁST ŠESTÁ – OBČANSKÁ ROZPRAVA

§ 20 – Kulatý stůl

(1) Rozprava se koná u kulatého stolu. Rozhodující slovo mají navrhovatelé a odpůrci; každá strana vysílá nejvýše tři mluvčí.

(2) Strany mají stejný čas. Občanská komise řídí rozpravu a může mluvčímu vypnout mikrofon, překročí-li čas nebo užívá urážky.

(3) Celostátní rozpravy se konají v budově Senátu v kruhové místnosti vybavené kamerami a mikrofony; jedno křeslo je vyhrazeno prezidentovi a jedno předsedovi Národní rady, kteří mají hlas poradní. Vystupují jen na výzvu komise a mimo čas stran. Ostatní rozpravy se konají v obdobně vybavených prostorách územních celků.

(4) Rozprava může trvat více dní; o tom rozhodne komise. Konají se nejméně tři rozpravy, u místní věci nejméně jedna.

§ 21 – Otázky občanů

Každý může prostřednictvím systému EVORAS nebo písemně klást otázky. Komise vybere nejčastější otázky a strany jsou povinny na ně v rozpravě odpovědět.

§ 22 – Přenos a záznam

(1) Veřejná služba informační vysílá všechny rozpravy v přímém, nesestříhaném přenosu v televizi, rozhlase a na internetu a jejich úplný záznam trvale zpřístupní v databázi.

(2) U místní věci postačí přenos na internetu a záznam dostupný na úřadě obce.

§ 23 – Odborníci

Komise přizve nejméně jednoho nezávislého odborníka za každou stranu a podle potřeby odborníky Veřejné služby legislativní, finanční nebo kontrolní ke shrnutí právních a finančních důsledků. Odborník uvede, zda je ve střetu zájmů.

§ 24 – Informační brožura

(1) Nejpozději 15 dnů před zahájením hlasování se do každé domácnosti dotčeného území doručí a v systému EVORAS zveřejní informační brožura.

(2) Brožura obsahuje

a) znění návrhu nebo variant,

b) stanovisko navrhovatelů a stanovisko odpůrců ve stejném rozsahu,

c) shrnutí právních a finančních důsledků zpracované Veřejnou službou legislativní a finanční a schválené komisí,

d) informaci o způsobu hlasování.

§ 25 – Pravdivost informací

(1) Kdo jako navrhovatel, odpůrce nebo odborník v rozpravě vědomě uvede nepravdivou skutečnost podstatnou pro rozhodnutí, je povinen ji na výzvu komise opravit ve stejném rozsahu.

(2) Veřejný služebník, který v souvislosti s OIRA zištně veřejně lže nebo zamlčí podstatnou informaci, se dopouští trestného činu podle § 351a odst. 4 trestního zákoníku (čl. 7 odst. 2 ústavy).

ČÁST SEDMÁ – KAMPAŇ

§ 26 – Financování

(1) Navrhovatel a odpůrce mohou vést kampaň. Financovat ji lze jen z dobrovolných příspěvků občanů na transparentní účet; příspěvek jednoho občana nesmí za rok přesáhnout 5 % průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok.

(2) Příspěvky právnických osob, cizinců a veřejných rozpočtů jsou zakázány.

(3) Veřejnoprávní média poskytnou oběma stranám stejný bezplatný vysílací čas; soukromá média mohou poskytnout čas jen za stejnou cenu oběma stranám.

(4) Kdo není navrhovatelem ani odpůrcem, smí vést kampaň jen jako jednotlivý občan z vlastních prostředků do limitu podle odstavce 1 a s označením, kdo kampaň platí. Právnické osoby, politické strany a spolky kampaň vést nesmějí.

§ 27 – Moratorium

Zveřejňovat výsledky průzkumů lze nejpozději do dne předcházejícího zahájení hlasování.

ČÁST OSMÁ – ANKETA A REFERENDUM

§ 28 – Anketa

(1) Anketa se koná, existují-li dvě nebo více variant řešení; nedává-li anketa smysl, koná se přímo referendum. O tom rozhodne Občanská komise.

(2) V anketě se vybírá z variant a vždy z možnosti „ponechat stav beze změny“.

(3) Zvítězí varianta, která získala nejvíce hlasů. Získá-li nejvíce hlasů možnost „beze změny“, potvrzující referendum se nekoná.

(4) Potvrzující referendum o vítězné variantě se koná nejdříve 30 dnů po anketě; může mu předcházet zkrácená rozprava jen o vítězné variantě.

§ 29 – Referendum

V referendu rozhodují občané odpovědí „ano“ nebo „ne“ o návrhu nebo vítězné variantě ankety.

§ 30 – Přijetí návrhu

(1) Návrh je přijat, vyslovila-li se pro něj nadpoloviční většina hlasujících.

(2) Změna ústavy nebo zemské ústavy je přijata, vyslovila-li se pro ni nadpoloviční většina hlasujících a zúčastnilo-li se nejméně 35 % rozhodujících občanů (čl. 25 odst. 2 ústavy).

ČÁST DEVÁTÁ – ODPŮRCI

§ 31 – Určení odpůrců

(1) Zájemci o roli odpůrců se přihlásí Občanské komisi do 10 dnů od vyhlášení. Komise určí jako odpůrce skupinu nejméně tří rozhodujících občanů; přihlásí-li se více skupin, vyzve je k dohodě, jinak rozhodne los.

(2) Nepřihlásí-li se nikdo, určí komise odpůrce losem z rozhodujících občanů, kteří s tím souhlasí, a zajistí jim odbornou pomoc Veřejné služby legislativní.

(3) Odpůrcům náleží stejná podpora jako navrhovateli.

ČÁST DESÁTÁ – HLASOVÁNÍ

§ 32 – Doba hlasování

Hlasování trvá 10 dní (čl. 25 odst. 1 ústavy). Hlasovat lze kdykoli během této doby.

§ 33 – Způsoby hlasování

(1) Hlasovat lze

a) elektronicky prostřednictvím systému EVORAS,

b) listinně ve hlasovací místnosti obce v posledních dvou dnech hlasování,

c) korespondenčně, požádá-li o to občan nejpozději 20 dnů před zahájením hlasování; to platí i pro občany v zahraničí.

(2) Elektronický hlas lze do konce hlasování změnit; platí poslední odevzdaný hlas. Hlasoval-li občan elektronicky a poté listinně, platí listinný hlas a elektronický se zneplatní. Systém EVORAS umožní hlasujícímu ověřit, že jeho hlas byl započítán, aniž by kdokoli jiný zjistil, jak hlasoval.

§ 34 – Hlasovací lístek

Hlasovací lístek obsahuje znění otázky nebo název návrhu s odkazem na jeho úplné znění, u ankety všechny varianty včetně možnosti „beze změny“, a možnost odpovědi.

§ 35 – Hlasovací místnosti a okrskové komise

(1) Listinné hlasování zajišťují obce prostřednictvím okrskových komisí.

(2) Okrskovou komisi tvoří nejméně 5 rozhodujících občanů okrsku vylosovaných obecním úřadem; komise volí předsedu, rozhoduje většinou členů a o sčítání pořizuje zápis, který se zveřejní. Tato úprava platí i pro volby podle volebního zákona.

§ 36 – Kontrolní vzorek

Při elektronickém hlasování se v každém kraji náhodně vybere 1 % hlasujících, kteří mohou dobrovolně a anonymně odevzdat kontrolní listinný hlas (kontrolní vzorek); kontrolní hlasy se nespojují s totožností hlasujícího a porovnávají se jen souhrnně. Odchylka kontrolního vzorku od elektronického výsledku vyšší než stanoví prováděcí předpis je důvodem k přezkumu Ústavním soudem.

ČÁST JEDENÁCTÁ – VÝSLEDEK

§ 37 – Sčítání a vyhlášení

(1) Výsledek elektronického hlasování sečtou nezávisle všechny skupiny serverů systému EVORAS; výsledky se musí shodovat. Neshodují-li se, rozhodne listinný přepočet kontrolního vzorku a věc se předloží Ústavnímu soudu. Listinné hlasy sečtou okrskové komise veřejně.

(2) Občanská komise vyhlásí výsledek do 3 dnů od skončení hlasování. Výsledek celostátního OIRA se vyhlásí ve Sbírce zákonů s podpisy předsedy Poslanecké sněmovny, předsedy Senátu a prezidenta republiky (čl. 40 odst. 4 a čl. 51 odst. 1 písm. f) ústavy), ostatní ve věstníku územního celku.

§ 38 – Účinky

(1) Výsledek je závazný pro všechny orgány a osoby (čl. 25 odst. 3 ústavy). Zákon nebo jiný předpis přijatý v referendu nabývá platnosti dnem vyhlášení výsledku.

(2) Rozhodnutí přijaté v referendu může změnit jen další referendum (čl. 20 odst. 3 ústavy).

(3) Odvolaný veřejný služebník pozbývá funkci dnem vyhlášení výsledku; nová volba se koná do 60 dnů (čl. 29 ústavy).

§ 39 – Soudní ochrana

(1) Návrh na neplatnost hlasování nebo výsledku může podat každý rozhodující občan dotčeného území, navrhovatel, odpůrce nebo Občanská komise Ústavnímu soudu do 10 dnů od vyhlášení výsledku (čl. 75 písm. f) ústavy).

(2) Ústavní soud rozhodne do 30 dnů. Hlasování prohlásí za neplatné, jen mohlo-li porušení zákona ovlivnit výsledek; v takovém případě nařídí jeho opakování.

ČÁST DVANÁCTÁ – RYCHLÉ REFERENDUM

§ 40

(1) Rychlé referendum se koná

a) o vetu proti rozhodnutí prezidenta republiky a Národní rady o vyslání Národní domobrany nebo záchranných sborů do zahraničí (čl. 105 odst. 2 ústavy),

b) o vetu proti vyhlášení krizového stavu nebo krizovému opatření podle zákona krizového,

c) o setrvání nebo odvolání suspendovaného předsedy Národní rady (čl. 58 odst. 3 ústavy); hlasování musí skončit do 60 dnů od suspendace,

d) o prodloužení krizového stavu (čl. 108 odst. 2 ústavy); hlasování musí skončit před uplynutím doby jeho trvání.

(2) Hlasování začíná nejdříve 7 a nejpozději 15 dnů po vyhlášení, rozprava trvá nejméně 3 dny; hlasování trvá 10 dní (čl. 25 odst. 1 ústavy). Ostatní ustanovení se použijí přiměřeně.

ČÁST TŘINÁCTÁ – PŘESTUPKY A TRESTNÉ ČINY

§ 41 – Přestupky

Přestupku se dopustí ten, kdo

a) přijme nebo poskytne příspěvek na kampaň v rozporu s § 26,

b) zveřejní průzkum v rozporu s § 27,

c) jako veřejný služebník poruší povinnost neutrality podle § 3 odst. 4,

d) vede kampaň v rozporu s § 26 odst. 4.

Za přestupek lze uložit pokutu do 500 000 Kč; u příspěvku nejméně ve výši dvojnásobku neoprávněně přijaté částky. Přestupky projednává Veřejná služba kontrolní.

§ 42 – Trestné činy

Trestné činy maření OIRA, ovlivňování Občanské komise, falšování podpisů a výsledků a zneužití systému EVORAS stanoví trestní zákoník; tento zákon jej v části čtrnácté doplňuje.

ČÁST ČTRNÁCTÁ – ZMĚNA TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

§ 43

V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, se za § 351 vkládá nový § 351a, který zní:

„**§ 351a – Maření objektivně informovaného referenda**

(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí, pohrůžkou jiné těžké újmy, lstí nebo slibem výhody nutí nebo svádí k tomu, aby hlasoval v referendu nebo anketě určitým způsobem nebo nehlasoval, nebo kdo takto působí na člena Občanské komise, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Stejně bude potrestán, kdo padělá podpis na petici, pozmění výsledek hlasování nebo neoprávněně zasáhne do systému EVORAS.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude potrestán pachatel činu podle odstavce 1 nebo 2, spáchá-li jej jako veřejný služebník nebo ve velkém rozsahu.

(4) Veřejný služebník, který v souvislosti s referendem nebo anketou zištně veřejně lže nebo zamlčí podstatnou informaci, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“.

ČÁST PATNÁCTÁ – USTANOVENÍ SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ

§ 44 – Náklady

Náklady OIRA nese rozpočet úrovně, na které se OIRA koná. Úspěšnému petičnímu výboru se uhradí prokázané náklady sběru podpisů do výše 2 Kč za platný podpis.

§ 45 – Lhůty

Na lhůty podle tohoto zákona se nevztahuje správní řád; připadne-li konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší pracovní den.

§ 46 – Zmocnění

Národní rada stanoví nařízením (čl. 60 ústavy) technické náležitosti elektronické petice, kontrolního vzorku a hlasovacích lístků. Návrh připraví Veřejná služba legislativní ve spolupráci s Veřejnou službou správní. Nařízení podléhá občanskému vetu.

§ 47 – Přechodné ustanovení

(1) Do zprovoznění systému EVORAS (čl. 123 ústavy)

a) se podpisy sbírají listinně (čl. 123 odst. 2 ústavy),

b) losuje Občanskou komisi Ministerstvo vnitra veřejně za účasti notáře,

c) hlasování probíhá listinně ve hlasovacích místnostech a korespondenčně po celé hlasovací období.

(2) Místní a krajská referenda vyhlášená podle zákonů č. 22/2004 Sb. a č. 118/2010 Sb. přede dnem účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních předpisů.

§ 48 – Zrušovací ustanovení

Zrušuje se zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, a zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu. Zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním, zůstává pro petice, které nesměřují k vyhlášení OIRA, zachován.

§ 49 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Občanská ústava činí z referenda hlavní způsob výkonu státní moci (čl. 2 odst. 1, čl. 20) a odkazuje na zákon petiční a o referendech a anketách (čl. 32). Tento zákon vytváří jednotná pravidla pro všechny úrovně – od obce po celý stát – a nahrazuje dosavadní roztříštěné zákony o místním a krajském referendu, které mají vysoká kvóra, vylučují řadu otázek a výsledek bývá nezávazný.

2. Vazba na OIPD a důvodovou zprávu autora

Návrh věrně provádí instituty, které autor Občanské ústavy Ing. Jan Piroutek popisuje v kapitole OIRA a v Hlavě 1, čl. 10:

- **„Konečná rozhodnutí potvrzují vždy RO skrze OIRA“** – § 38: výsledek je závazný a změnit jej může jen další referendum.
- **Povinná deliberace u kulatého stolu** navrhovatelů a odpůrců – § 20 až 25.
- **Sedmnáctičlenná Občanská komise** vylosovaná systémem EVORAS, „jen jednou za život“, dobrovolná, s odměnou 1,5násobku průměrné denní mzdy, seznam zveřejněný „až prvním dnem OIRA“ – § 16 až 19.
- **Mikrofony vypínatelné komisí**, místnost v budově Senátu s křesly pro prezidenta a předsedu Národní rady – § 20.
- **Petiční prahy** 1 %, 0,5 %, 2 %, 5 % a 10 % – § 8.
- **Anketa jako předvolba variant** před potvrzujícím referendem – § 28.
- **Sběr hlasů 10 dní** – § 32.
- **Rozhodují ti, kterých se věc nejvíce týká** – § 3 odst. 2, § 5.
- **Papírové a elektronické petice jsou si rovny** – § 9.

3. Kde návrh model doplňuje nebo upřesňuje

Téma	Model OIPD	Návrh	Důvod
Tolerance prahů (např. „0,5 % ± 0,05 %“)	uvedena	pevné prahy	Tolerance by vytvořila právní nejistotu, kdy je petice úspěšná.
Kdo hájí odmítnutí	„protivná strana“	postup určení odpůrců, i losem	Rozprava nesmí odpadnout jen proto, že se odpůrci nepřihlásí.
Kvórum	neuvedeno	jen u změny ústavy 35 %	Ústava (čl. 25 odst. 2) to připouští; chrání stabilitu ústavy.
Kontrola EVORAS	zveřejnění kódu	navíc listinný kontrolní vzorek 1 %	Nezávislé ověření výsledku mimo počítačový systém.
Odsouzení a OIRA	po dobu pobytu v nápravném zařízení nemají právo používat EVORAS (Hlava 1, čl. 12)	nepřevzato	Plošné odnětí hlasovacího práva odsouzeným by odporovalo čl. 17 ústavy, čl. 21 Listiny a judikatuře ESLP.
Losování Občanské komise	„těsně před OIRA“	po osvědčení petice, jména utajena do rozpravy,	Komise musí existovat dříve, aby předložila návrh

Téma	Model OIPD	Návrh	Důvod
		rozhodnutí podepsaná jmenovitě	Ústavnímu soudu „před vyhlášením“ (čl. 26, 75 písm. a) ústavy); čl. 24 odst. 1 ústavy („bezprostředně před rozpravou“) je s tím v napětí a měl by být upřesněn.
Rychlé referendum	neuvedeno	zkrácená lhůta do zahájení, hlasování vždy 10 dní (§ 40)	Ústava předepisuje 10 dní hlasování (čl. 25 odst. 1) a lhůty v čl. 58 odst. 3 a 108 odst. 2.
Přechodné období	EVORAS	listinné petice a hlasování do zprovoznění EVORAS (§ 47)	Čl. 123 odst. 2 ústavy.

4. Dopady

Celostátní OIRA vyžaduje rozpravy, přenosy, brožuru a odměny komise; při spojování více OIRA do jednoho hlasovacího období (§ 15 odst. 4) a při elektronickém hlasování náklady výrazně klesají. Pro obce odpadá většina nákladů dosavadního místního referenda díky systému EVORAS.

B. Zvláštní část

K § 1 až 3: Předmět, pojmy a zásady. Zásada neutrality veřejných služebníků brání tomu, aby se za veřejné peníze ovlivňovalo hlasování.

K § 4 a 5: Předmět se kryje s čl. 20 ústavy. Úrovně odpovídají retrográdní subsidiaritě (čl. 111 ústavy).

K § 6 až 13: Petice je hlavní iniciativou občanů. Veřejná služba legislativní pomáhá občanům zdarma, aby návrhy byly právně kvalitní. Parlament může předložit protinávrh, ale nemůže občanský návrh pozměnit bez souhlasu.

K § 14 a 15: Předběžný přezkum Ústavním soudem odstraňuje spory po hlasování; fikce přípustnosti brání průtahům. Lhůty vyhlášení jsou pevné a při nečinnosti přechází pravomoc na jiný orgán.

K § 16 až 19: Občanská komise je klíčovým prvkem OIPD – nezávislí, náhodně vybraní občané místo politiků řídí informování. Utajení jmen do zahájení rozpravy chrání před nátlakem.

K § 20 až 25: Rozprava, otázky občanů, přenos, odborníci a brožura zajišťují „objektivní informovanost“ – pravdivé a úplné informace z obou stran.

K § 26 a 27: Omezení financování kampaní brání tomu, aby výsledek kupovaly bohaté zájmové skupiny – což autor považuje za hlavní vadu dnešního systému.

K § 28 až 31: Anketa a referendum podle modelu OIRA; možnost „beze změny“ je vždy na lístku.

K § 32 až 36: Desetidenní hlasování, tři způsoby a ověřitelnost hlasu. Kontrolní vzorek je pojistkou proti chybě nebo manipulaci elektronického systému.

K § 37 až 39: Sčítání, závaznost a soudní ochrana.

K § 40: Rychlé referendum pro věci s ústavní lhůtou (veto zahraniční mise a krizových opatření, suspendace předsedy Národní rady, prodloužení krizového stavu); hlasování trvá vždy 10 dní.

K § 41 až 43: Sankce, zákaz kampaně právnických osob a stran a nová skutková podstata trestného činu včetně zištného lhaní služebníka.

K § 44 až 49: Náklady, zmocnění, přechodná ustanovení do zprovoznění EVORAS, zrušení dosavadních zákonů a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD) – návrh, čl. 7, 17–32, 75, 111, 123; Fórum lidu – OIPD: OIRA, Hlava 1 (čl. 10–12), Základní východiska a principy (body 31, 41); zákon č. 22/2004 Sb., zákon č. 118/2010 Sb., zákon č. 85/1990 Sb., zákon č. 40/2009 Sb.